

Inklusionsguide

Inklusion i børnehaven

Inklusionsguide

2011

Ishøj Byråd vedtog i 2010 en Børne- og Ungepolitik, hvor inklusion og fællesskab er et central fokusområde.

Børne- og Ungepolitikken sætter en ramme for, hvordan de ansatte møder børn og unge i kommunens dagtilbud og skoler. Det vil sige, at der er fokus på, at alle børn og unge er en del af et velfungerende og forpligtende børnefællesskab.

Ved siden af den politiske ramme for arbejdet med inklusion er der brug for helt konkrete pædagogiske værktøjer. Derfor har pædagogerne i dagtilbuddene i samarbejde med CBU og NVIE udarbejdet en inklusionsguide, hvor der samlet en række bud på, hvordan medarbejderne i kommunens dagtilbud kan arbejde mere inkluderende i den daglige praksis.

Denne guide skal hjælpe med at finde og identificere de indsatser, der leder til inklusion i Ishøjs institutionsliv.

Tegn på inklusion kan registreres på flere forskellige niveauer, alt efter hvorfra indsatsen sker eller aflæses fra.

De aktører, der har indflydelse på inklusion i børnehaven er:

- 1) Børnefællesskaberne
- 2) Personalet
- 3) Ledelsen
- 4) Forældrene
- 5) De tværprofessionelle samarbejdspartnere
- 6) Center for Børn og Undervisning.

Inklusionsguidens opbygning

Guiden giver først overordnede eksempler på, hvad de forskellige aktører kan gøre, som fremmer inklusion. Med afsæt i de generelle eksempler er så oplyst en række konkrete eksempler fra hverdagen. Disse konkrete eksempler er hentet fra Ishøjs kommunes institutionsliv.

Indhold

Indhold	2
1) Børnefællesskaberne fremmer inklusion, når:	3
2) Pædagoger og medhjælpere fremmer inklusion, når:	5
3) Ledelsen fremmer inklusion, når:	7
4) Forældrene fremmer inklusion, når:	9
5) De tværprofessionelle samarbejdspartnere fremmer inklusion, når:	10
6) Center for Børn og Undervisning fremmer inklusion, når:	11
7) Barrierer, der stadig udfordrer inklusionen i jeres dagtilbud:	12

1) Børnefællesskaberne fremmer inklusion, når:

- Børnene hjælper hinanden og gør noget for fællesskabet.

Eksempler fra hverdagen:

- De ældste børn hjælper de yngste ved håndvask, garderobe, leg eller anden aktivitet.
- De deler bøger og legetøj.
- Et barn inviterer et andet barn op bag på cyklen og de cykler af sted sammen.
- Børnene, som sover inde, har skabt en kultur, hvor de hjælper hinanden med at gøre madrasser og sengetøj klar.

- Forskelle leder ikke til eksklusion, men anerkendes af børnene som en del af mangfoldigheden i deres fælles liv.

Eksempler fra hverdagen:

- Børnene tager andre med i deres leg, selvom de har erfaringer med, at de pågældende børn ofte ødelægger legen, slår eller andet.
- Kulturelle forskelle accepteres af børnene og er ikke en hindring for inklusion og legefællesskaber.

- Børnene har mulighed for at indtage forskellige positioner i børnefællesskabet og derigennem kan udvikle erfaringer med forskellige former for deltagelse.

Eksempler fra hverdagen:

- Børnene leger fx rollelege og er åbne for at andre kammerater kan være med.
- Børnene har i perioder i løbet af dagen mulighed for at vælge, hvilken stue de ønsker at opholde sig på.
- Der er en mulighed for et barn at vælge samlingen fra, gå lidt væk, men stadig være i samme rum som den øvrige børnegruppe, for på den måde at kunne vælge det til igen efter et stykke tid.

- Inklusion ikke sker på bekostning af andre børn, der så ekskluderes.

Eksempler fra hverdagen:

- Børnene tager nye børn ind i deres leg uden at smide dem ud, der i forvejen er med.
- Børnene oplever sig accepterede, har gode deltagelsesmuligheder, påvirker miljøet og trives i dagtilbuddet.

Eksempler fra hverdagen:

- Mange børn deltager i større fælleslege, som de selv har iscenesat, som f.eks. ”alle mine kyllinger kom hjem”.
- Børnene har styr på hvis madpakker der er hvis, når de er med til at dække bord, d.v.s. de lægger mærke til hinanden og har styr på hinandens ting.
- Det enkelte barn gerne vil gå i børnehaven, og det deler sine oplevelser af hverdagslivet uden for børnehaven med andre børn og personalet.

Eksempler fra hverdagen:

- Barnet vil gerne blive i børnehaven, selvom det er forkølet og kun er med for at aflevere en søskende.
- Når børnene er i børnehaven fortæller de ofte om oplevelser de har haft med familie eller venner.

2) Pædagoger og medhjælpere fremmer inklusion, når:

- Personalet regelmæssigt bruger praksisfortællinger eller andre metoder og i kollegiale fællesskaber reflekterer over eksklusionsprocesser og udsatte positioner i børnefællesskaberne.

Eksempler fra hverdagen:

- Vi arbejder med praksisfortællinger og diskuterer og ændrer jævnligt den pædagogiske praksis, så den tilpasses barnet/børnegruppen.
- Vi bruger praksisfortællinger som en systematisk metode, som er fast punkt på alle personalemøder. Det er nødvendigt for at få skabt en kultur som bærer præg af åbenhed og ærlighed og har fokus på opfølgning og evaluering.
- Vi bruger video til at finde ud af om børn befinder sig i udsatte positioner.

- Personalet samarbejder systematisk om at skabe rammer for forskellige børnefællesskaber ved at kigge på samspil og relationer i børnegruppen, de voksnes medvirken i leg og aktiviteter, udnyttelsen af rummet og pædagogisk organisering.

Eksempler fra hverdagen:

- Personalet har fokus på de sociale relationer. Vi medtænker det altid i vores planlægning af f.eks. siddepladser ved bordene, ekskursioner og pædagogiske aktiviteter, således at børnene altid indgår i et fællesskab.
- Vi har mange børn, som har svært ved at deltage på egen hånd i lege og aktiviteter. De trækker sig ud eller går rundt alene. Det er de børn, vi som voksne forsøger at støtte op omkring.
- To drenge leger med nogle tanks. De er på vej til at blive uvenner, i det den ene hævder, at ”det var mig, der havde den bil”. Den anden holder stædigt fast i sin bil. Pædagogen, der sidder på en stol ved siden af, siger: ” Nu er I på vej til at blive uvenner i stedet for at lege”. Drengene stopper op og fortsætter efter tavs overenskomst legen.

- Personalet ser muligheder og har visioner for den inkluderende praksis.

Eksempel fra hverdagen:

- Vi tager afsæt i den gode historie, og inddrager nye kollegaer i vores inkluderende tænkning.
- Der er store forventninger til alle børn.
- Alle nye børn får hjælp til at falde til.

➤ Personalet bidrager til at udvikle ideer til konkret handling. Fra små tilfældige forsøg til systematisk forankring af nye tiltag i praksis.

Eksempel fra hverdagen:

- De voksne har forberedt to aktiviteter. Legetøjet skal vaskes, og pottedplanterne skal pottes om. En aktivitet på hvert bord. Inden da har de voksne talt med børnene om, hvem der har lyst til at være med til det ene og det andet. Nogle børn spørges direkte af de voksne. Andre får venligt at vide, at det nu er tid til, at de skal være med. På den måde er alle børn i aktivitet og ingen børn ”tuller” rundt uden at vide, hvad de skal tage sig til, eller uden at høre til nogen steder.
- Personalet er meget åbne for at afprøve nye inkluderende idéer.

➤ Personalet gør status på de pædagogiske indsatser og reflekterer over, om praksis er blevet mere inkluderende.

Eksempler fra hverdagen:

- Vi bruger middagsmøder og p-møder til at drøfte eksempler på inklusion.
- Når personalet udarbejder skrivelser på børnene, stræber vi efter, at beskrivelserne er fællesorienterede og ikke individorienterede. Dette er en ny måde at anskue beskrivelserne på.

➤ Pædagogikken afspejler hele børnegruppen, og alle kan med et godt udbytte bidrage og deltage i aktiviteter og leg.

Eksempler fra hverdagen:

- Vi er meget opmærksomme på, at de pædagogiske aktiviteter tilpasses den aktuelle børnegruppe. Her medtænkes aldersgruppe, kompetencer og fællesskaber.
- I legeforløb er vi opmærksomme på børn i udsatte positioner og støtter dem i at skabe sociale relationer.
- Alle børn oplever at medarbejderne er nærværende og vil dem.

- Forældre og tværprofessionelle samarbejdspartnere inddrages i institutionens hverdagsliv, og der udveksles erfaringer og viden.

Eksempel fra hverdagen:

- Vi taler jævnligt med forældrene om barnets dag i børnehaven. Vi er opmærksomme på barnets humør, adfærd og er noget anderledes, så spørger vi ind til det.
- Vi er opmærksomme på, at forældre kan have brug for at vide, at de ”gode nok” som forældre.
- Vi er i kontakt med forældrene ved aflevering og afhentning af barnet.
- Vi fortæller forældrene, hvilke børn deres barn leger meget med.
- Vi kommer med gode eksempler på, hvordan et barn i en udsat position bliver inkluderet.
- Vi husker at fortælle den gode historie.

3) Ledelsen fremmer inklusion, når:

- Den skaber fremdrift i udviklingsprocesserne og sikrer afprøvning af nye tiltag, der fremmer inklusion.

Eksempler fra hverdagen:

- Ledelsen skaber fremdrift i udviklingsprocesserne ved at udnævne en ”forsøgs-stue” og give inklusionspædagogerne tid til og mulighed for at udvikle nye tiltag i den inkluderende praksis – metodeudvikling.
- Er opmærksom på eksklusion.
- Snakker med personalet om inklusion

- Den fremmer en systematisk og metodisk tilgang til inkluderende pædagogik i medarbejdergruppen.

Eksempel fra hverdagen:

- Ledelsen fastholder prioriteringen af inklusion som et fast punkt på dagsordenen på forskellige møder. Holder fast i den valgte metode og prioriteringen af økonomiske midler til projekter, som understøtter inklusion.

- Den inkluderende institutionskultur prioriteres højt, og der skabes rammer for videndeling på medarbejderniveau.

Eksempler fra hverdagen:

- Vi oplever, at det har haft stor betydning, at vores leder deltog aktivt i opstartsfasen af inklusionsarbejdet.
- Ledelsens forventning er, at vi som inklusionspædagoger og tovholdere får udbredt vores viden videre til de andre kolleger i huset.
- Der skabes plads til fastholdelse af inklusion og vidensdeling. Fx har vi nedsat ”et tværgående inklusionsteam”, som mødes jævnligt sammen med ledelsen.

- Den udviklede viden om inklusion formidles til forældre, til PPR og Center for Børn og Undervisning.

Eksempler fra hverdagen:

- Vores lærerplaner afspejler en inkluderende pædagogik. Den ligger på hjemmesiden. Ligeledes er vores inklusionsrapport tilgængelig for alle forældre eller andre interesserede.
- Vi fører dagbog for hver gruppe, vi orienterer jævnligt via nyhedsbreve omkring børnegruppens glæder og vanskeligheder, således at vi i samarbejdet har mulighed for at bakke op omkring det positive og samle op på det vanskelige.

- Personalegruppens sammensætning og kompetencer afspejler samfundets diversitet.

Eksempel fra hverdagen:

- Vi har kollegaer af forskellig etnisk herkomst, hvilket er en fordel, fordi det afspejler nærmiljøets diversitet og dermed børnegruppens mangfoldighed.

- Der skabes gode deltagelsesbetingelser for at arbejde med inklusion.

Eksempler fra hverdagen:

- Det er aftalt, at alle med behov kan få supervision fra en inklusionspædagog.
- Vi har udarbejdet en kompetencebog, hvilket giver os mulighed for hurtigt at kunne finde det rette personalemedlem til en specifik arbejdsopgave.

4) Forældrene fremmer inklusion, når:

- De har omsorg for børnefællesskaberne og ikke kun deres eget barn.

Eksempler fra hverdagen:

- Forældrene kender navnene på de andre børn og bruger navnene.
- Forældrene tager sig tid til at snakke og lege med andre børn, når de bringer og henter.
- Børnene oplever, at deres forældre er empatiske over for andre børn.
- Forældrene støtter op om deres børns venskaber.

- De er i åben dialog med medarbejderne om børnefællesskabernes vanskeligheder og glæder.

Eksempel fra hverdagen:

- Vi har haft en episode på legepladsen, hvor et barn holder et andet barn op mod væggen. Barnet er skræmt og fortæller moderen om episoden derhjemme. Næste dag fortæller moderen personalet om episoden, og går derefter over til det andet barn og snakker med barnet om det, der er sket dagen i forvejen, og spørger, om han kunne tænke sig, at komme med hjem og lege. Efter denne invitation fra forældrene har der ikke været nogen konflikt mellem børnene. Forældrene tager sig tid til dialog ved f.eks. afhentning af deres barn.

- De medvirker til at skabe rammer for alle børns deltagelse i og uden for børnehaven.

Eksempel fra hverdagen:

- Et barn bliver fem år, hun vil gerne have alle stuens børn med hjem. Hendes forældre støtter hendes ønske. Næste dag kommer forældrene med en indbydelse til stuen. Hele dagen taler børnene om den kommende fødselsdag.

- De orienterer sig mod personalet og de andre forældre som en del af en større helhed (voksenfællesskaberne og børns fællesskaber).

Eksempel fra hverdagen:

- Vi holder forældrekafe og forældremøder flere gange om året, hvor forældrene har mulighed for at tale sammen og lære hinanden at kende. Nogle af forældrene får skabt så gode relationer, at de ofte tager en lille snak i garderoben eller kommer på besøg hos hinanden, både børn og forældre.

- Forældrene overholder aftaler/mødetider.
- I børnehaven hænger en telefonliste, som kan "hjælpe" forældrene med at lave legeaftaler.

En pige på fire og en dreng på fire et halvt har leget hele dagen. Da pigen skal hjem, spørger hun sin mor, om drengen må komme med hjem. Pigens mor siger, at det ikke kan blive i dag, men hun vil ringe til drengens mor, for at lave en aftale. Tre dage senere er der lavet en legeaftale. Pigens mor skal hente både pigen og drengen. Hele dagen er begge børn i super humør og venter på, at de bliver hentet.

5) De tværprofessionelle samarbejdspartnere fremmer inklusion, når:

- Der er fokus på en tidlig indsats, der ser på børn i vanskeligheder i opløbet.

Eksempel fra hverdagen

- Når PPR medvirker til at kvalificere pædagoger og forældre til selv at løse de problemer, som de oplever i forhold til børn og problemsituationer.

- Specialviden er tilgængelig i almenmiljøet, og den understøtter den inkluderende praksis, der allerede er etableret i dagtilbuddet.

Eksempel fra hverdagen

- På vores møder med PPR og Familieafdelingen får vi rådgivning og støtte til vores arbejde med børnene i børnegrupperne.
- Vi samarbejder tæt med vores sprogpædagog, som så vidt muligt ikke tager børnene ud af gruppen, når de laver sprogarbejdet, og det betyder at børnene til stadighed er inkluderet i gruppen.
- Børn med nedsat funktionsevne kan være i børnehaven sammen med andre børn.

- Ressourcetildelingen sker med afsæt i et resourcesyn på barnet i dets børnefællesskaber – ikke med fokus på det individuelle barns "fejl og mangler".

Eksempel fra hverdagen

- Pædagogiske observationer og beskrivelser har fokus på børnenes kompetencer og potentialer

- Pædagogiske handleplaner sætter fokus på den inkluderende praksis.
- **Indsatsen rettes mod relationer og samspil i gruppen – ikke det enkelte udsatte barn.**

Eksempel fra hverdagen

- Ved beskrivelser eller udredninger anskues løsninger i en kontekst – det vil sige at kontekstuelle og relationelle forhold indgår i PPR´s beskrivelse.
- At PPR medvirker til at der sættes fokus på, hvorledes børnehaven kan møde barnet, så der skabes udviklingsmuligheder og etableres samspil, så børnene kan indgå i almene fællesskaber.

6) Center for Børn og Undervisning fremmer inklusion, når:

- **Det skaber rammer for en fælles faglig platform for alle dagtilbud omkring arbejdet med inklusion.**

Eksempler fra hverdagen

- CBU sikrer, at kommunens Børne- og Ungepolitik er retningsgivende for det pædagogiske arbejde i dagtilbuddene.
- At der foregår videndeling på netværksmøder for inklusionspædagoger.
- Der etableres kurser og efteruddannelse i inklusions pædagogik og metoder.
- Støtter udviklingsarbejde i inklusion.

7) Barrierer, der stadig udfordrer inklusionen i jeres dagtilbud:

Eksempler fra hverdagen

- Manglende uddannelse/kurser for alle, samt opfølgingskurser.
- Både børn og voksne kan have svært ved ikke at have negative forventninger til et barn, som ofte slår, er vrede eller ødelægger lege.
- Nogle børn med nedsat psykisk og funktionsevne kan være svære at inkludere i almen fællesskaber.
- Det kan være svært at få tid til at sætte nye medarbejdere ind i det inkluderende pædagogiske arbejde.

Kolofon

Inklusionsguiden er udgivet af Center for Børn og Undervisning, Ishøj Kommune og Center for Inklusion og Diversitet, UCC. 2011

Redaktion: Kurt Bendix-Olsen, UCC, Peter Jensen CBU og Eilif Tommy Johansen, CBU

Foto: Lina Hermann, CBU

Billeder: Børn fra Børnehaven Peberkværnen